

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อปี พุทธศักราช 2475 เนื่องจากเห็นความสำคัญของการปกครองที่ถือเอาอำนาจของประชาชนเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ยกย่องในคุณค่าและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ประชาชนมีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตของตนเอง เป็นการปกครองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของคนไทย เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินหรือดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักศาสนาและศีลธรรมของคนในชาติในสิ่งที่เกี่ยวกับความเป็นธรรม (justice) ความมีเหตุผล (reason) เมตตาธรรม (compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (human dignity) (ธำนิษฐ์ กรัยวิเชียร, 2520)

ตลอดระยะเวลาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยประสบปัญหาในการพัฒนาระบบการปกครองมาโดยตลอด การมีรัฐธรรมนูญเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การมีพรรคการเมือง การจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การดำเนินการแก้ปัญหาของประเทศโดยระบบรัฐสภาเป็นเพียงการนำรูปแบบการปกครองมาใช้เท่านั้น แต่ในการดำเนินชีวิตของประชาชนยังขาดความเข้าใจในหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ขาดความสำนึกและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประชาชนบางส่วนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะถูกระดมหรือไม่ก็เห็นแก่อำมีสินจ้าง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีลักษณะแบบไพร่ฟ้า ประชาชนยอมทำตามผู้มีอำนาจ ไม่ทราบสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เป็นเหตุให้คนส่วนใหญ่ของชาติขาดจิตสำนึกและขาดการมีส่วนร่วมทาง

การเมือง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อเสถียรภาพที่มั่นคงของรัฐบาลที่มาจากประชาชน (สุโขทัยธรรมาราช, 2532) เซาว์ ไพโรพินโรจน์ (2530) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของคนไทยว่า ถิ่นที่อยู่อาศัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง คือ ประชาชนในเขตชนบทมีพฤติกรรมการเลือกบุคคลมากกว่าการเลือกทั้งพรรค ประชาชนในเขตเมืองและประชาชนที่มีการศึกษา มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราค่อนข้างต่ำ สัจจิต บุญงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการเลือกตั้งดังกล่าวว่า คนในเขตชนบทสามารถระดมหรือจ้างวานเพื่อให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ง่ายกว่า ดังนั้นคนไทยในชนบทจำนวนไม่น้อยที่ไปเลือกตั้งเพราะถูกเรียกร้อง ถูกระดม รวมทั้งการถูกจ้างวาน ไม่ได้เลือกตั้งเพราะความสนใจ หรือเพราะเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง

ปัญหาในการเลือกตั้งเหล่านี้ เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายทราบเป็นอย่างดี ทั้งรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รณรงค์ทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการเลือกตั้ง มีการออกกฎหมายควบคุมการเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งแต่ก็ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงจังนัก เนื่องจากการทุจริตในการเลือกตั้งมีหลายรูปแบบทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เช่น การแจกเงิน การบริจาคสิ่งของ การจัดงานเลี้ยง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผิดข้อเท็จจริงและไม่เป็นปัจจุบัน เพื่อหวังให้พื้นที่นั้นมีอัตราผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูง ทำให้ประชาชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งส่วนหนึ่ง ไม่มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องประกอบอาชีพทั้งวัน ไม่มีเวลาตรวจสอบรายชื่อของตนเองว่ามีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนไม่ใช่คนในท้องถิ่นแต่มีฐานะดีมาลงสมัครเพื่อจะชื่อเสียงเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการเมือง ส่วนกฎหมายก็ได้ระบุว่าผู้สมัครจะต้องเป็นคนในท้องถิ่น จึงเป็นโอกาสให้ผู้ที่มีเงินลงสมัครรับเลือกตั้งในถิ่นอื่นได้ ประชาชนจึงไม่รู้จักผู้สมัครดีเท่าที่ควร เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนจึงเลือกตามคำแนะนำของผู้ที่ประชาชนนับถือ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นจนกลายเป็นระบบหัวคะแนนในที่สุด ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนก็มีวิธีการแยบยลทั้งที่ถูกและผิดกฎหมายเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง (มนุษย์ วัฒนโกเมร, 2529) เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แล้วมีการถอนทุนคืนโดยอาศัยตำแหน่งทางการบริหารประเทศ (อมรรักษาสัตย์, 2535) จนเป็นเหตุให้กลุ่มที่เสียผลประโยชน์และไม่หวังดีต่อประเทศชาติ ก่อกบฏ

ปฏิวัติ หรือทำรัฐประหาร เพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลและประชาชนอยู่เสมอ (อำนาจอนันตดริย, 2524) กลายเป็นวงจรอุบาทว์ทางการเมืองขัดขวางการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตลอดมา (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532) เหตุการณ์ในทำนองนี้ยังคงจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต หากพรรคการเมือง ไม่มีฐานสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นหรือไม่มีสำนักงานสาขาในท้องถิ่นอย่างเช่นปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่ของรัฐเองยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการปลุกฝังอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิของตนในการเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ในสภาอันเป็นกระบวนการที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนวางตัวไม่เป็นกลาง สนับสนุนนักการเมือง โดยหวังความเจริญก้าวหน้าทางราชการหรือหากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดก็เกรงฝ่ายการเมืองจะใช้อำนาจรังแกหลังจากเลือกตั้งเพราะนักการเมืองมีอำนาจให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการได้ โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูง (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, 2534) สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการปลุกฝังและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

รัฐบาลสมัย นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีนโยบายปรับปรุงกฎหมายการเลือกตั้งกฎหมายพรรคการเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแนวทางรัฐธรรมนูญ ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการจัดให้มีการควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2534)

กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปกครองและการเลือกตั้งโดยตรงจึงได้กำหนดนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยได้แบ่งนโยบายออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ นโยบายระยะสั้น นโยบายระยะยาว และแนวทางในอนาคต นโยบายทั้ง 3 มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจัด

ให้มีการควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยเฉพาะนโยบายระยะสั้นได้มีการกล่าวถึงการซื้อเสียงและการใช้อิทธิพลในการเลือกตั้งทุกระดับ เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม เร่งรัดการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน (ผปม.) ขึ้น เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2534 โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกทางการเมืองที่ถูกต้อง
2. เพื่อให้ประชาชนไปออกเสียงเลือกตั้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง หรือตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใด
3. เพื่อจัดการซื้อเสียงเลือกตั้งทุกระดับให้หมดไป
4. เพื่อให้ประชาชนนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินชีวิต

วิธีการเผยแพร่ประชาธิปไตยตามโครงการนี้ กระทรวงมหาดไทยได้จัดให้มีชุดปฏิบัติการระดับตำบล หมู่บ้าน และชุมชนในเขตเทศบาลชั้น เพื่อรับผิดชอบเผยแพร่ประชาธิปไตยแห่งละ 1 ชุด รวมทั้งประเทศ 6,865 ตำบล 63,343 หมู่บ้าน เขตเทศบาลเมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร 1,727 ชุมชน ซึ่งในชุดปฏิบัติการระดับหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ประจำชุดปฏิบัติการ 4 คน ประกอบด้วย ทหารหรือตำรวจ หรืออาสาสมัคร 1 คน ครู 1 คน ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 1 คน และผู้นำตามธรรมชาติที่นายอำเภอ แต่งตั้ง 1 คน (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, 2534)

การดำเนินการเผยแพร่ประชาธิปไตยของชุดปฏิบัติการดังกล่าว ได้สิ้นสุดไปเมื่อมีการเลือกตั้งในวันที่ 22 มีนาคม 2535 เนื่องจากเป็นโครงการระยะสั้น แต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้วการเผยแพร่ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและให้สอดคล้องกับโครงการอื่นหลาย ๆ รูปแบบ กระทรวงมหาดไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในแผนมหาดไทยอย่างต่อเนื่อง จากแผนมหาดไทย ฉบับที่ 4 (2530-2534) ถึงแผนมหาดไทย ฉบับที่ 5 (2535-2539) และในแผนมหาดไทย ฉบับที่ 5 นี้ได้กำหนดเป้าหมายและมาตรการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นหนักการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้านอันเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่าง

แท้จริง นอกจากนี่ยังขยายฐานประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนเป้าหมาย คือ สภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มหรือองค์กรของประชาชนและผู้นำท้องถิ่นให้ครบทุกแห่งในช่วงแผนมหาดไทย ฉบับที่ 5 (2535-2539) โดยถือว่าการเผยแพร่ประชาธิปไตยเป็นหน้าที่หนึ่งของข้าราชการในท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องต่อกัน (กระทรวงมหาดไทย, 2534)

จากการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ได้กำหนดให้ครูร่วมในชุดปฏิบัติการชุดละ 1 คน และความต้องการขยายฐานประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนเป้าหมายของกระทรวงมหาดไทย ตามแผนมหาดไทยฉบับที่ 5 (2535-2539) ครูที่เป็นกำลังสำคัญในการนำชุดปฏิบัติการออกเผยแพร่ประชาธิปไตยในหมู่บ้านจึงเป็นครูประถมศึกษา เนื่องจากครูประถมศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ในทุกพื้นที่และมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน (สะอาด ฟองอินทร์, 2527) เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นข้าราชการในโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันหลักในท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการพัฒนาชนบทอย่างเต็มที่ ในขณะที่หน่วยงานอื่นส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานเป็นครั้งคราวแล้วกลับออกไป แต่ครูประถมศึกษาต้องอยู่ในท้องถิ่นตลอดไปหรือไม่ก็อยู่ในระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร มีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรงจึงเป็นผู้ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (โถม บุญต่อ, 2533)

นอกจากนี้ ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในฐานะเป็นผู้ติดต่อสื่อสาร แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของบ้านเมือง ตลอดจนนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของรัฐให้ประชาชนทราบ
2. บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของชาติและชุมชนเพื่อให้ประชาชนเห็นคล้อยตามและให้ความร่วมมือ
3. บทบาทในฐานะผู้ทำงานบูรณะชุมชน เพราะคลุกคลีอยู่ในชุมชนจึงทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถพัฒนาชุมชนให้สำเร็จได้
4. บทบาทในฐานะผู้แปลความต้องการและปัญหาของชุมชนให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปทำงานพัฒนาชุมชน

5. บทบาทในฐานะผู้เรียนรู้ปัญหาของชุมชนเพื่อจะได้สามารถแปลความต้องการของชุมชนให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
 6. บทบาทในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากครูเป็นที่ยอมรับและเป็นที่เชื่อถือของประชาชน ประชาชนจึงยอมรับโครงการต่าง ๆ เมื่อโครงการนั้นได้รับการสนับสนุนจากครู
 7. บทบาทในฐานะนักนวัตกรรมในด้านเทคนิค วิธีสอน รู้จักคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้เสมอ
 8. บทบาทในฐานะผู้แก้ปัญหา โดยใช้วิธีการจัดการและวิธีการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาประชาชนในชุมชนให้เกิดความคิดริเริ่มและช่วยตนเอง
 9. บทบาทในการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาชุมชน
 10. บทบาทในการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อไปให้ผู้เรียนเกิดความสับสนขึ้น
 11. บทบาทในฐานะผู้ประสานงานของโครงการต่าง ๆ เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนและสูญเสียของทรัพยากร
 12. บทบาทในฐานะที่ปรึกษาของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ
 13. บทบาทในฐานะผู้ร่วมงานกับประชาชน รวมทั้งชักชวนครูและนักเรียนให้ร่วมกิจกรรมของชุมชน
 14. บทบาทในฐานะผู้ให้บริการแก่ชุมชนทั้งในด้านวิชาการ อาคารสถานที่และการติดต่อประสานงานต่าง ๆ
- ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือและใกล้ชิดกับประชาชนในระดับท้องถิ่นมากที่สุด โดยเฉพาะครูประถมศึกษาที่กระจายอยู่ในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งต้องช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นผู้มึบทบาทในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีหรือควรมีความเชี่ยวชาญ เป็นแหล่งความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยแก่บุคคลในสังคม (สาย ภาณุรัตน์, 2512)
- นอกจากนี้แล้วครูในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีแก่นักเรียนที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ครูจึงมีบทบาทในการสร้างลอร์ดและพัฒนาระบอบ

ประชาธิปไตย (ครูทอง ชนบท, 2534) โดยการส่งเสริมประชาธิปไตยให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา นำเอาหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีทางแห่งชีวิต (a way of life) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528) เนื่องจากประชาธิปไตยไม่ได้เป็นรูปแบบของรัฐบาลและกระบวนการทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกัน การรู้จักปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ซึ่งจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม (John Dewey อ้างถึงใน Jame S. Coleman, 1965) ดังนั้น ครูจึงมีหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อมในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้น โดยเฉพาะกับเด็กในระดับประถมศึกษา อันจะเป็นการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน เนื่องจากเด็กในระดับประถมศึกษาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตและจะออกไปมีบทบาททางการเมืองในชุมชนอย่างเต็มที่ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า (บัญญัติ สมชอบ, 2533)

การส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยจำเป็นต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ การดำเนินชีวิตในครอบครัว ชุมชน องค์การ ตลอดจนพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนจำเป็นต้องมีการทำไปพร้อม ๆ กัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้และบทบาทของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะทำการศึกษาด้วยกัน 4 ด้าน คือ ศึกษาความรู้ของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ศึกษาการนำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่จะนำไปใช้คัดเลือกและฝึกอบรมให้แก่ผู้เผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน และจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการเผยแพร่ประชาธิปไตยของครูประถมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ประชาธิปไตย เพื่อนำไปกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริม

ประชาธิปไตยแก่ประชาชนและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับ หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการนำความรู้ที่ได้จากการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ไปใช้ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความรู้และ บทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีขอบเขตในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความรู้ของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตประชาธิปไตย และด้านวิธีการเผยแพร่ ประชาธิปไตย
2. การศึกษาการนำความรู้ที่ได้จากการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ไปใช้ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาความรู้ที่นำไปส่งเสริม

ประชาธิปไตย 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาการปกครองระบอบประชาธิปไตย และด้านด้านวิธีการ
เผยแพร่ประชาธิปไตย

3. การศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนใน
โรงเรียนประถมศึกษาโดยศึกษาบทบาท 3 ด้าน คือ บทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
บทบาทในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย และบทบาทในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่
นักเรียน

4. การศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน
โดยมีบทบาทที่ศึกษา 3 ด้าน คือ บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านและกลุ่มต่าง ๆ
ในหมู่บ้าน บทบาทในการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และบทบาทใน
การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน

5. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ครูประชาศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติที่ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน ทหารหรือตำรวจหรืออาสาสมัคร และผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) หรือ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือผู้นำตามธรรมชาติ ที่นายอำเภอแต่งตั้งที่ร่วมใน
ชุดปฏิบัติการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มละ 50 คน
เฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดละ 75 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยนี้ ได้ทำการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาธิปไตยของ
ครูประถมศึกษา การทดสอบต่าง เวลาและสถานที่กัน ไปถือว่าไม่มีผลต่อคะแนนที่ได้ เนื่องจากครู
ได้ทำแบบทดสอบอย่างเต็มความสามารถและตั้งใจทำแบบทดสอบภายในเวลาที่กำหนดให้

2. คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูประชาศึกษาในการวิจัยนี้ ถือเป็นคำตอบที่ปรากฏ
ในสภาพที่เป็นจริงและเชื่อถือได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดย จากหนังสือ วารสาร เอกสาร โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้าน การสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้าน การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กองการเลือกตั้ง ตลอดจนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบและแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบทดสอบความรู้ของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนประถมศึกษา แบบสัมภาษณ์บทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และแบบสัมภาษณ์บทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้าน แล้วนำเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 4 ฉบับ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิฉบับละ 5 ท่าน ตรวจสอบความยากง่ายของสำนวนภาษาให้ถูกต้อง ตรวจสอบครอบคลุมเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. นำเครื่องมือทั้ง 4 ฉบับ ไปทดลองใช้ (try out) กับครูประถมศึกษา ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือทหาร หรือตำรวจ หรืออาสาสมัคร หรือผู้นำตามธรรมชาติ ที่ร่วมในชุดปฏิบัติการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้านที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างประชากร ฉบับละ 20 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ แล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือฉบับที่สมบูรณ์ต่อไป
4. นำเครื่องมือในการวิจัยที่เป็นแบบทดสอบไปทดสอบครูประถมศึกษา และนำแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ฉบับ ไปสัมภาษณ์ครูประถมศึกษา ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือตำรวจ หรือทหาร หรืออาสาสมัคร หรือผู้นำตามธรรมชาติที่ร่วมในชุดปฏิบัติการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้านที่เป็นตัวอย่างประชากร กลุ่มละ 50 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อหาระดับความรู้และบทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำจำกัดความ

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หมายถึง การบอก การชี้แจง การให้คำปรึกษา และ แนะนำความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ตามโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน

ความรู้เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หมายถึง ความรู้และความเข้าใจ ของครูประถมศึกษาด้านเนื้อหาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ ระบบการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย วิธีชีวิตประชาธิปไตย และด้านวิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

เนื้อหาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวกับระบบ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ความหมายและหลักการประชาธิปไตย การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิเสรีภาพของประชาชนและหลักมนุษยสัมพันธ์ในการเผยแพร่ ประชาธิปไตย และวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การรับฟัง ความคิดของผู้อื่น การใช้เหตุผลในการตัดสินใจและยอมรับเสียงข้างมาก ความมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและการแก้ปัญหา ข้อขัดแย้ง โดยใช้เหตุผลในการประนีประนอม

วิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หมายถึง การดำเนินการเผยแพร่ประชาธิปไตยตาม ขั้นตอนในการเผยแพร่ประชาธิปไตย ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นตอนประเมินผล การเผยแพร่ประชาธิปไตย

การนำความรู้ที่ได้จากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปใช้ หมายถึง การนำความรู้ และความเข้าใจของครูประถมศึกษาในด้านเนื้อหาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและวิถีชีวิตประชาธิปไตย และในด้านวิธีการเผยแพร่ ประชาธิปไตยไปใช้จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

บทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง การกระทำและ การมีส่วนร่วมของครูประถมศึกษาในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนประถมศึกษาทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริม ประชาธิปไตย และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการส่งเสริมประชาธิปไตย การให้คำแนะนำช่วยเหลือในการใช้กระบวนการกลุ่ม และการใช้วิธีการสอนเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในห้องเรียน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย โดยการให้คำแนะนำ ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุน และจัดให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมในรูปคณะกรรมการต่าง ๆ

การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึง การให้เกียรติและยกย่องผู้อื่น ความตั้งใจในการทำงาน ความเป็นคนมีเหตุผล การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความมีระเบียบวินัย และความยุติธรรมต่อเพื่อนครูและนักเรียน

บทบาทของครูประถมศึกษาในการเผยแพร่ประชาธิปไตย หมายถึง การกระทำและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านและกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การให้ความรู้และข่าวสารในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนระดับหมู่บ้าน

การสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านและกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หมายถึง การพบปะพูดคุย การให้คำปรึกษาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับประชาชน

การให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดทำจดหมายข่าว การชี้แจงตามหอกระจายข่าว การจัดนิทรรศการ การจัดทำโปสเตอร์ การจัดอบรม การประชุมชี้แจง การชักชวนให้ประชาชนเผยแพร่ในลักษณะพูดปากต่อปาก

การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนมีโอกาส รังฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การตัดสินใจร่วมกันโดยใช้เสียงข้างมาก เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของสังคม และใช้วิธีการประนีประนอมในการแก้ปัญหา

โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน หมายถึง โครงการที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำขึ้นและได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม

เผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้แก่ประชาชน

ครูประถมศึกษา หมายถึง ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่เผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีครูประถมศึกษาเผยแพร่ประชาธิปไตยในหมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ร่วมในชุดปฏิบัติการเผยแพร่ประชาธิปไตย หมายถึง ทหารหรือตำรวจ หรืออาสาสมัคร หรือผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือผู้นำตามธรรมชาติที่นายอำเภอแต่งตั้ง ที่ร่วมเผยแพร่ประชาธิปไตยกับครูประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง พื้นที่ครอบคลุม 17 จังหวัด โดยได้สุ่มตัวอย่างประชากรเพื่อเป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ 2 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์ และ จังหวัดอุบลราชธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคคล และจัดฝึกอบรมผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาธิปไตย สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการเผยแพร่ประชาธิปไตย
2. เป็นข้อมูลและแนวทางสำคัญ สำหรับครูเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการเผยแพร่ประชาธิปไตยของครูประถมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครูประถมศึกษาในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน